

SCEPTRE DE PIATRĂ DIN COLECȚIA MUZEULUI JUDEȚEAN VASLUI

Tamilia Marin

Printre obiectele specifice epocii bronzului, mai precis faza finală, sceptrele de piatră constituie o categorie aparte. Un număr de astfel de piese a fost descoperit și pe teritoriul județului Vaslui. În cele ce urmează ne vom referi la două astfel de descoperiri aflate în colecția muzeului.

Primul dintre sceptre provine dintr-o descoperire întâmplătoare mai veche, de pe teritoriul orașului Vaslui, pe locul fostului Obor pentru vite (fig. 1). Cercetările de teren din ultima vreme nu au reliefat existența unor fragmente ceramice în locul respectiv. Sceptrul este dintr-o gresie silicioasă, lustruită. Forma este tronconică, având înălțimea de 18 cm. Diametrul maxim al părții inferioare este de 5,8 cm. Partea superioară, respectiv capătul subțire, cu diametrul de 5,7 cm, este șlefuită sub forma unei proeminente, puțin rotunjită pe margini. Pe umărul piesei se află patru butoni semiglobulari dispuși simetric. Între butoni spațiul este de 1,7 cm. Spre deosebire de alte piese, butonii nu sunt dispuși pe o nervură.

O altă piesă, aflată tot în colecția Muzeului Vaslui, provine de asemenea dintr-o descoperire întâmplătoare, de la Murgeni (fig. 2). Este fragmentară, păstrându-se doar partea superioară. Este la fel, din gresie silicioasă, având diametrul de 7 cm. Nu sunt menționați privind eventualele fragmente ceramice care să fi fost găsite împreună cu piesa.

Astfel de sceptre au mai fost descoperite tot în zona Vasluiului. Ne referim la cele trei sceptre de la Voinești¹. Două dintre aceste piese sunt prevăzute cu butoni: una are patru iar cealaltă în stare fragmentară, doar trei². Alte sceptre din piatră se mai cunosc la Dorobanțu³, Coțofanca⁴, Vlădiceasca⁵, Capidava⁶, în aria culturii Coslogeni, Băilești-Aldeni⁷ în aria culturii Monteoru. O altă piesă, fațetată și cu patru butoni laterali provine de la Cătușa, Galați⁸. În Moldova, în afara pieselor menționate, de la Voinești și Galați, mai cunoaștem pe cele de la Fitionești⁹, în preajma unei așezări Monteoru și cea de la Davideni¹⁰. Aceasta din urmă face parte tot din categoria celor cu butoni pe umăr și provine dintr-o descoperire întâmplătoare. Săpăturile efectuate aici au scos în evidență existența unei așezări de tip Noua.

În afara României astfel de sceptre s-au mai descoperit la Cikalovka¹¹ pe Nipru, într-o așezare din prima fază a culturii Sabatinovka, Uskalka¹², într-un strat aparținând aceleiași culturi, precum și în alte localități din bazinul Donet, Ucraina și Caucazul de Nord¹³. Cele mai multe provin însă din Republica Moldova, precum cele de la Petreni, Hîndești sau Chiperceeni¹⁴. Aria de răspândire a sceptorilor de piatră cuprinde și S Dunării, de pe teritoriul Bulgariei cunoscându-se sceptrul cu patru butoni de lângă Ruse, descoperit într-o așezare aparținând epocii bronzului târziu¹⁵.

Din analiza celor prezentate se poate observa că la noi în țară cele mai multe sceptre, după datele pe care le deținem, provin din Moldova. Se pot distinge două variante: cele cu butoni cât și cele fără butoni. Unele din piese sunt prevăzute și cu o nervură în zona umărului, dar aceasta apare atât la piesele cu butoni și la cele fără. Cele cu butoni sunt mult mai rare și sunt grupate în special în zona est-carpatică. Avem în vedere exemplarele mai vechi de la Cătușa-Galați, Voinești, ca și cele de la Davideni - Neamț și Vaslui.

În ce privește încadrarea culturală putem menționa următoarele: la Fitionești piesa a fost găsită în zona unei așezări Monteoru, la Voinești așezarea din preajmă este de tip Monteoru dar are și nivel Noua, la Davideni în apropiere se află o locuire de tip Noua. Pentru piesele de la Vaslui și Murgeni, în ambele localități au fost identificate așezări Noua, cea de la Murgeni destul de întinsă. Privitor la descoperirea de la Cătușa - Galați nu putem preciza cărei arii culturale îi aparține, fragmentele ceramice descoperite împreună cu piesa pierzându-se¹⁶, totuși această zonă se înscrie în aria culturii Coslogeni. Se observă numărul relativ mare de sceptre, anume opt, descoperite în Moldova. Dintre acestea, trei în zone în care s-a constatat prezența unor așezări de tip Noua. Considerăm că astfel de piese sunt caracteristice și culturii Noua nu numai Cologeni sau Monteoru. Desigur ipoteza se cere a fi confirmată prin descoperirea certă a unei astfel de piese într-un strat Noua.

În ce privește sceptrele de piatră descoperite pe teritoriul județului Vaslui, prezența a cinci astfel de sceptre, sugerează existența în zonă a uneia sau a unor comunități puternice. De altfel, pentru perioada bronzului târziu se cunosc în această zonă aproximativ 110 puncte¹⁷, identificate în urma cercetărilor de teren sau a săpăturilor sistematice.

Discuții comportă și aspectul funcțional al acestor piese. În general sceptrelor de piatră li se atribuie o semnificație rituală, de însemn al puterii. Există însă și păreri care susțin caracterul utilitar al sceptrelor, ca unelte folosite în industria metalurgică. Unul din argumentele acestei teorii îl constituie prezența unor sceptre în depozite ce conțin tipare de turnat precum cele de la Uloskoe și Novodansk, în fosta URSS sau Podgorevka în Republica Moldova, unde un astfel de sceptru a fost descoperit împreună cu lingouri de bronz¹⁸. Mai convingătoare ni s-ar părea ipoteza conform căreia piesele în discuție indicau statutul special al meșterilor metalurgiști în societate dar desigur și cel social, considerându-le deci, sceptre-simbol ale puterii.

NOTE

¹ I. Mitrea, în *Mem Antiq*, I, 1969, p. 311 și urm., fig. 1,3/1

² Idem, în *Acta MM*, IX-X, 1987-1988, p. 27.

³ S. Morintz, *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii*, București, 1978, p. 147, fig. 67/3.

⁴ *Ibidem*, fig. 67/2.

⁵ *Ibidem*, fig. 67/1.

⁶ I. Cios, în *Pontica*, XIX, 1986, p. 240. Această piesă, de tipul celor cu butoni laterali, a fost descoperită în stratul corespunzător perioadei feudal-timpurie, autoarea articolului susținând re folosirea piesei în această perioadă ca frecător sau pisălog. De altfel re folosirea unui sceptru ca șlefuitor se întâlnește și în cazul piesei de la Hândești, raionul Florești, Rep. Moldova (cf. E. Sava, în *IAN.*, 1, 1987).

⁷ S. Morintz, *op. cit.*, fig. 67/4.

⁸ I. T. Dragomir, în *Danubius*, I, 1967, p. 181, fig. 2/1.

⁹ I. Mitrea, *op. cit.*, p. 314, fig. 3/2.

¹⁰ Idem, în *Acta MM*, IX-XI, 1987,-1989, p. 28.

¹¹ I.N. Sarafudinova, în *SA*, 3, 1968, p. 19.

¹² D. I. Teleghin, în *Arheologija*, Kiev, XII, 1961, p. 10, fig. 5/10.

¹³ S. Morintz, *op. cit.*, p. 184.

¹⁴ E. Sava, *op. cit.*, p. 64 și urm.

¹⁵ *Ibidem*, p. 68.

¹⁶ I. T. Dragomir, *op. cit.*, p. 182.

¹⁷ G. Coman, *Statornicie, continuitate*, București, 1980, p. 388.

¹⁸ E. Sava, *op. cit.*, p. 68.

LISTA ILUSTRĂȚIEI

Fig. 1. - Sceptru din piatră. Vaslui.

Fig. 2. - Sceptru fragmentar, Murgeni, jud. Vaslui

Sceptres en pierre dans la collection du musée de Vaslui

Résumé

Parmi les objets de l'époque du bronze, les sceptres en pierre sont une catégorie à part. On les connaît aux N^{du} Danube, en Roumanie, aux Sud, en Bulgarie, et à l'Est en République de la Moldavie, Ukraine, et dans le Caucase.

Deux de ces pièces ont été découvertes à Murgeni et près de Vaslui, dép. de Vaslui. On les date à l'époque de bronze, la culture Noua probablement. En ce qui concerne l'utilisation des sceptres en pierre, ils sont considérés signe du pouvoir, ou après une autre opinion, signes professionnelles des métallurgistes de l'époque du bronze.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. - Sceptre en pierre. Vaslui

Fig. 2. - Sceptre fragmentaire. Murgeni, dép. de Vaslui.

